

1. Andermans jas

In niet veel meer dan mijn onderbroek zit ik in Sebastiens luie stoel. Terwijl ik lees dat ik volgens Kierkegaard voorwaarts moet leven om mijzelf te worden, ontstaat er een vage intimiteit tussen mij en Sebastien – de man in wiens bed ik slaap. Ik kan precies zien welke passages hij belangrijk vond in het boek, omdat hij aan ezelsoren doet en uitroptekens in de kantlijn heeft gezet. Vooral dat laatste vind ik lief.

9

Ik weet ook niet wie deze Sebastien is, ik kan alleen zien dat hij graag leest. Zijn boekenkast is naast Kierkegaard gevuld met Pessoa, Bukowski, Updike, Joyce, Le Carré en Agatha Christie. Een deel van deze titels heb ik thuis ook, maar ik heb er in geen jaren naar gekeken.

Gek genoeg heb ik helemaal geen honger. Thuis moet ik eerst koffiedrinken voordat ik kan nadenken en beweeg ik

pas als ik ontbeten heb. ‘Mama moet nog koffie,’ was een van de eerste levenslessen die mijn dochter leerde. Stoppen voor het oversteken en mama moet nog koffie.

Toen ik hier gisteravond aankwam, probeerde ik alle stoelen uit en heb ik gevoeld aan de vering van de bank. Als Goudlokje rook ik overal aan, bang dat de plek zou stinken en ik mijn draai niet kon vinden. Je kunt een Airbnb-appartement niet op voorhand besnuffelen en in geen enkele recensie staat ooit iets over de geur. Het was een gok, maar het is goed gekomen. Ik zit opgekruld in een stoel en lees een boek.

10 Angst is een slechte raadgever, dat is mij wel bekend, en toch ben ik bang dat iets me niet brengt waar ik op hoop. Dat er bijvoorbeeld dingen zijn waardoor ik niet kan slapen. Een kussen gevuld met losse bollen. Een te diepe kuil in de matras. Muren van strokarton.

‘Angst is een slechte raadgever’ is zo’n zin die altijd, als een verstekeling, met me meereist, hand in hand met: ‘Een mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest.’ Ook dat weet ik en toch lijd ik – het liefst op voorhand.

Ik lees net dat Kierkegaard niet veel opheeft met spreekwoorden en gezegden, omdat het oppeppende krachtregels zijn die ver van de weerbarstige praktijk af staan. Leuk voor op een tegeltje, meer niet.

Ik zit hier zonder ontbijt, vrijwel bloot en zonder plan, maar met een filosoof in mijn hand. Wat Airbnb en een prijsvechter met je kunnen doen: ze katapulteren je in één klap naar een andere plek. Je stopt wat spullen in je tas en stapt in een vliegtuig, alsof het een ritje met de bus is, een misselijkmakend schoolreisje op z’n best. Ooit vroeg een

reis nog om een zorgvuldige planning. Nu niet. Ik ben neergekwakt op mijn plaats van bestemming en ik weet eigenlijk niet wat ik hier moet doen. Ik had geen vooropgezet plan. Al beweeg ik in ieder geval voorwaarts. Ik ben veertig jaar oud, ik heb een dochter en ben stiefmoeder van de drie kinderen van mijn man. Ik ben pardoes uit mijn eigen leven gestapt en heb voor even dat van Sebastien aangetrokken.

Gisteravond ontdekte ik dat er verschillende stadia van honger zijn, van een aanhoudende brom 'als je maar niet vergeet dat ik nog moet eten' tot een hysterisch 'voed mij nu'. Het vliegtuig landde ver na etenstijd en ik was te druk in mijn hoofd om eraan te denken om ergens wat chips voor mijn lijf te kopen. Beginnersfout natuurlijk, die twee schijnen aan elkaar vast te zitten.

Ik moest van Lissabon met de trein naar Cascais en eenmaal daar kon ik de weg niet vinden. Thuis had ik gedacht mijn eeuwige verdwalen te tackelen met een screenprint van Google Maps. Toen ik in Cascais aankwam, bedacht ik direct dat ik het printje thuis had laten liggen. Mijn rugzak hing zwaar op mijn rug en mijn telefoon weigerde verbinding te maken met internet.

Had ik nou echt gedacht dat ik mijn desoriëntatie te slim af kon zijn? Met een printje? Of met Portugese 4G? Als er al zoiets bestaat. De eerste troostende gedachte was dat ik die kaart waarschijnlijk toch niet had kunnen interpreteren. Vervolgens vertelde ik mezelf dat het inherent aan reizen is dat je niet weet waar je naartoe moet. Anders is het op vakantie zijn en ik ging niet op vakantie, ik ging op reis.

Ik had natuurlijk Marijn kunnen bellen om te vragen

II

of hij me op afstand door de straten kon loodsen. Wat op meerdere fronten als een nederlaag zou voelen. Met niet meer dan een vage herinnering van de kaart in mijn hoofd stapte ik door de straten. Ik was eerder in Cascais geweest, het was niet zo dat ik moest navigeren op de sterren of kijken naar het mos op de bomen om te bepalen waar het noorden was.

Dat van dat mos is een tip van Janna. Ze stond laatst met de *Eerste survivalgids voor kids* in haar hand om uit te leggen hoe ik mijn weg kon vinden. Specifiek voor als ik verdwaald was in het bos, al kreeg ik het idee dat ze het algemener bedoelde, dat het in het grotere geheel geen kwaad kon haar moeder wat richtingaanwijzers te geven. Ze is acht en kan sinds haar geboorte moeiteloos inloggen op mijn stressstroom. 'Rustig maar mama.' Als ik haar naar bed breng, lijkt het alsof zij mij instopt in plaats van ik haar. Ze klopt me bemoedigend op mijn rug.

12

Gespeend van enig gevoel voor richting struinde ik door de straten van Cascais. De tas op mijn rug werd zwaarder. Ik sprak mezelf moed in. De stad kon heus niet zo groot zijn dat ik het appartement niet kon vinden. Tot ik het station weer zag opdoemen en ik me realiseerde dat ik een rondje had gelopen.

Paniek schijn je weg te kunnen ademen.

Ik besloot een taxi te nemen. De gedachte van 'zelf proberen' had mij lachend verlaten. De taxichauffeur legde mij in zijn duidelijkste Portugees uit dat mijn appartement in een voetgangerszone lag. Hij kon mij prima twintig minuten rondrijden, maar daar schoot ik geen steek mee op.

Dit sterkte me in de gedachte dat Portugezen ten diepste vriendelijke mensen zijn. Want waarom geen slaatje slaan uit een vrouw die op het punt staat haar grip op het geheel te verliezen?

Ik besloot weer te gaan lopen en diametraal de andere kant uit te wandelen dan mijn richtingsgevoel me toeschreeuwde. Na drie keer vragen vond ik het café waar ik de sleutels kon ophalen. Vlak voor ik door de deur stapte, viel er een kwak meeuwenpoep naast me op de stoep. Aarzelend haalde ik een hand door mijn haar. Was ik geraakt? Ik gokte van niet en ging naar binnen.

‘Boa noite,’ zei het meisje achter de bar en ze bekeek me eens goed, ‘what is your name?’

‘Chamo-me Roos.’ De zin klonk zelfs in mijn eigen oren horkerig Hollands.

‘Sou a Maria.’ Ze gaf me een kordate handdruk. Ik was gered. ‘O apartamento está perto. Dobras à direita e depois na primeira à esquerda,’ ging ze rap verder.

13

Keek ze nou naar mijn rugzak? Zat er toch poep op? Of vond ze het een raar gezicht, een vrouw van mijn leeftijd met een versleten rugzak op haar schouders?

‘So, the apartment is nearby? Outside to the right and then the first street on the left?’ vroeg ik voor de zekerheid.

‘Sim, sim. And then you find the stairway to your apartment.’

‘Right, left, stairs?’

‘Yes.’

Maria twijfelde nu openlijk aan mijn intelligentie, maar ik had geen millimeter ruimte meer voor onduidelijkheid.

Met een enorme opluchting stapte ik het zolderappartement binnen. Ik zette mijn tas, waar maar een spettertje poep op zat, in de hoek en begon aan de stoelen te ruiken. Vreugde verspreidde zich door mijn lijf, ik hoefde niet op straat te slapen.

Toen ik klaar was met snuffelen, keek ik in de ijskast en ik zag dat Sebastien heel lief twee flesjes Heineken had koud gelegd. Het kan evengoed zijn eigen voorraadje zijn geweest, maar de gastvrije gedachte gaf me een warm gevoel en ik maakte er eentje open.

De loft was niet te groot en niet te klein, een perfect eenpersoonshuishouden, met een ruim tweepersoonsbed in de hoek, een keukenblok, een ronde eettafel, een zithoek en her en der wat kasten. In de nok van de zolder zaten houten balken, het laatste beetje schemerlicht viel mooi naar binnen door de grote ramen en de muren waren met ruwe bakstenen gemetseld. De houten vloer was witgeverfd. Met het tweede flesje bier verdrong ik mijn honger. Het voelde als een grote overwinning dat ik hier was aangekomen.

Een overwinning waarop? probeerde mijn brein. Op je echtgenoot, op je gezin, op je werk, op je angsten? Te moe om over deze vragen na te denken kneep ik mijn ogen tot spleetjes totdat mijn hele blikveld wazig werd. Dat is de beste truc, de stekker uit je ogen trekken. Halfblind stommelde ik naar het grote bed, deed mijn kleren uit en viel zonder ergens verder over na te denken in een diepe slaap.

Het voorwaartse leven dat Kierkegaard beschrijft, maakt me nieuwsgierig. Het moet aantrekkelijk zijn om jezelf te worden. Het enige wat mij na een tijdje lezen duide-

lijk wordt, is dat het geen gemakkelijke weg is. Om voorwaarts te leven moet ik een beweging maken in de liefde en moet ik door mijn angsten heen bewegen. Ook moet ik niet in vertwijfeling leven, maar in vertrouwen. En geloof hebben in het goddelijke. Ik zou eerlijk gezegd niet eens weten waar ik moest beginnen. Als Kierkegaard praat over het aanvaarden van angsten bedoelt hij vast niet mijn vrees voor een bolletjeskussen.

Ik ga traag door de pagina's heen maar ik besluit – bij gebrek aan een beter plan voor deze week – om door te lezen. Kierkegaard heeft veel geschreven en ik lees slechts een introductie tot zijn filosofie. Zijn gedachtegoed raakt me, het is bijna tweehonderd jaar oud en nog verrassend actueel. Hij heeft zijn hele hebben en houwen in zijn denken gestopt, het is niet abstract, maar heel persoonlijk en daarmee lijkt hij zich rechtstreeks tot mij te richten.

15

Na twee uur ochtendfilosofie stap ik onder de douche, om daarna met een nuchter lijf naar de winkel te wandelen om proviand in te slaan. Merkwaardig lichtvoetig en ondanks mijn zware lectuur bijna huppelend. Is de mens dan zo snel van zijn gewoontes verlost (mama moet eerst koffie), of stellen ze gewoonweg niet veel voor? Het lijkt wel alsof ik allerlei lagen heb uitgedaan, en het tempo waarin dat gebeurt verbaast me. Niet dat ik mij meteen verga-loppeer aan een vrolijke wandeling, er komt vast meer bij kijken.

De rijen met ingeblikte vis in de supermarkt werken zoals gewoonlijk op mijn lachspieren – hoeveel tonijn en sar-

dientjes kan je eten? – en de bakken met gedroogde stokvis zijn op nuchtere maag slecht te doen. Janna zou ontzettend blij worden van de warme bakker met zijn verse cakejes en taarten. Maar ik doe geen boodschappen voor haar vandaag. Hetzelfde geldt voor de potten met gezouten pinda's die Marijn zo lekker vindt: laten staan. Het zijn onbruikbare reflexen. Verwarrend gewoontegedrag.

Ik scharrel mijn karretje vol met dingen die ik lekker vind en die bij elkaar niet echt een maaltijd vormen. Artisjokken, geitenkaas, pittige chorizo, yoghurt, kikkererwten, snijbonen en een potje piri-pirisous. Wat brood, blauwe bessen en bananen. Met deze boodschappen ben ik heerlijk verlost van de krappe voorkeuren van mijn gezin.

16 Als ik een meloen in mijn karretje wil leggen, houdt een oudere mevrouw me tegen. Ze wijst me op de naden die op mijn meloen zitten, het zijn er te weinig. Hoe meer naden hoe beter, gebaart ze en ze zoekt een betere meloen voor me uit. Wat aardig. Ze klopt op mijn arm ten afscheid.

Bij de wijn houd ik halt, twee flessen Portugees rood, een beetje olie voor de ziel.

Met mijn verse voorraad zit ik binnen – Sebastien heeft geen balkon of dakterras –, veilig ingeklemd tussen daken en lege waslijnen. Ik zit graag in de nok. Aan de kleine ronde keukentafel vijl en lak ik met precisie en toewijding mijn nagels, alsof het er iets toe doet. Buiten giet het werkelijk non-stop. Regen zoals het vroeger in Bretagne op je tent kon klateren. Deze regen dekt de dag toe, haalt alle haast eruit. Geen flauw idee waarom ik me hier heb ingegraven.

Ik heb een vlucht genomen naar het land waar ik graag

ben, waar ik ooit drie maanden studeerde, waar ik ooit dacht te gaan wonen met een Portugees.

Zo lijkt het net een achterwaartse vlucht, alsof ik terug moet naar iets. Het breiwerk uithalen en de draad terughalen. Kierkegaard zegt dat het leven alleen naar achter te begrijpen is en je het toch voorwaarts moet leven. Dat doe ik, ik doe mijn best naar voren te gaan, terwijl ik achterom kijk en probeer niet over mijn eigen voeten te struikelen. Dat valt niet mee.

Misschien komt het door mijn verre Portugese voorouders dat ik me thuis voel in dit land. Ik ben in de afgelopen jaren langs plekken gereisd waar ik meteen wilde wortelen. Zou het zo eenvoudig zijn? Dan moet ik ook warm worden van de Groningse laaglanden en hele delen van Duitsland. Want zo ziet mijn genetische lappendeken eruit. Bij Groningen komen alleen woorden als ontheemding en verharding bij me naar boven. Natte voeten en 'nait soezen' – niet zeuren.

17

Sommige stukken van Duitsland vind ik inderdaad prachtig – mijn huwelijksreis ging er zelfs heen – maar er zijn ook hele streken waar je geen verse groentes op je bord krijgt, alleen groentes die zijn ingelegd in augurkenzuur. Weet je hoe snel je lijf dan verlangt naar gestoomde broccoli? Bovendien spreken Duitsers elkaar doorlopend aan op incorrect gedrag. Absoluut geen plek om je anker uit te gooien.

Het contemplatieve en melancholische van Portugal past mij als een handschoen. Er zit hier iets sukkeligs in de lucht waar ik me prettig bij voel, iets slooms wat me denkruimte geeft. Ik werd direct verliefd op dit land toen ik hier als ne-

gentienjarige voor het eerst kwam, op interrail met vriendinnen. Hoe heerlijk was het dat je in sommige treinen nog op het balkon kon zitten met de deuren open, je benen naar buiten kon laten bungelen en sigaretten kon roken. We reden langs rijstvelden en eucalyptusbomen. Was dit Europa? Een maand lang aten we groene tomaten en tonijn en we werden van lieverlee dun en bruin.

De vraag waar ik heen moest, was dus niet zo moeilijk. Ik vloog naar Portugal. De vraag waarom ik weg wilde, laat ik voorlopig links liggen. Het is veel makkelijker om over mijn gastheer na te denken. Want wie is deze man eigenlijk?

18

Zou hij, gezien zijn boekenkast, filosofie doceren op een middelbare school? Of Engels? Misschien is hij journalist? Hij houdt zo te zien van gewichtheffen en hij slikt graag voedingssupplementen. Ik zie notitieboekjes liggen met aantekeningen in het Engels, maar het is niet netjes om andermans gedachtekronkels te lezen.

Gisteravond hield ik me keurig aan de geeltjes die hij bij de garderobekasten had opgehangen ('You can use the open closets'). Ik heb echt niet in de dichte kasten gekeken. Alhoewel, als ik mijn hoofd in de kast stak en naar links keek, kon ik daar toch dingen zien hangen. De kasten liepen namelijk gewoon door achter de deuren. En hing daar nou een getailleerde witte vrouwenblouse? Of is Sebastien heel smal? Dat zou die gewichten verklaren. Ik zie verder nergens in huis tekenen van vrouwenleven. Het wc-papier was op toen ik aankwam en dat lijkt me een typisch mannelijk foutje. Kleine zwarte notitieboekjes zijn moeilijker te weerstaan dan een dichte kast die niet dicht is, maar ik ben gro-

ter dan mijn nieuwsgierigheid en laat de boekjes met rust.

Mijn oog valt op visitekaartjes met Sebastiens naam erop van een bedrijf dat Google niet kan vinden. Is zijn bedrijf op de fles en woont hij noodgedwongen weer bij zijn moeder in huis? Probeert hij een centje bij te verdienen via Airbnb?

Aan de kapstok hangt zijn jas, eronder liggen een paar sloffen en een paar tennisschoenen, al zie ik nergens een racket (uit geldnood verkocht?). Wel staat er een paraplu, waar ik vanochtend zeer dankbaar voor was.

Ik heb sinds ik hier aan tafel zit steeds minder zin om te bewegen, maar als ik eindelijk de moeite heb genomen om naar de hoek te lopen waar de pick-up staat, zie ik dat hij naast een aantal van mijn favoriete klassieke componisten en fado-artiesten, twee lp's heeft liggen van opera's die ik heb bezocht: *Don Giovanni* en *Salomé*. Hoe groot is die kans? Wat bijzonder. Ik ken verder niemand die opera op lp heeft. En waarom ben ik niet verbaasd, Sebastien?

19

Marijn zou direct gekscherend zeggen dat Sebastien vast een homo is, omdat de aanval de beste verdediging is, maar mijn man is nu niet hier.

Wat zou jij van me vinden, Sebastien, als je me hier zag zitten? Zie je een bange vrouw die zich verstopt heeft op je zolder? Iemand die sluipend door je spullen snuffelt en ruikt aan de kraag van de jas die je aan de kapstok hebt laten hangen? (Ik probeerde het niet te doen, echt, het was maar één diepe teug.)

Voorlopig is Sebastien mijn marionet en hoor ik hem duidelijk zeggen dat het dapper is dat ik in zijn huis zit. Dat de reis zelf al een hele stap was, ook al was het een lullige last-minute, en dat het niet geeft dat ik niet naar buiten durf

voor de volgende stap. Lekker makkelijk, zou mijn echtgenoot zeggen, maar die is dus niet hier.

Sebastiens bank ziet er comfortabel uit, de deken uitnodigend knus. Het boek dat ik deze week wilde gaan lezen ligt nog thuis. *The Bone Clocks* van David Mitchell was een verjaarscadeautje van mijn moeder en ligt naast mijn bed, op de grote stapel met goede voornemens. Het zal nog wat langer op mijn aandacht moeten wachten.

Op zoek naar wat luchtigs pak ik Agatha Christies *Evil Under the Sun* uit de kast. Rond mijn veertiende las ik eindeloos detectives. Van Havank tot Rechter Tie. Na een uurtje lezen op de bank weet ik weer wat dat mij bracht. Een overzichtelijk aantal personages dat gezamenlijk afstevent op de moord in hun midden. Hercule Poirot is de geslepen held die het grote geheel nergens uit het oog verliest. Het enige wat ik hoef te doen is zijn voetstappen volgen, terwijl hij mooie puntjes aan zijn snor draait.